

Anna Gawrońska-Piotrowska, WT UKSW

Katolickie rozgłośnie radiowe w Polsce

Catholic Radio Stations in Poland

STRESZCZENIE:

NA RYNKU RADIOWYM W POLSCE ISTNIEJE WIELE ROZGŁOSNI KATOLICKICH. STANOWIĄ ONE ISTOTNE NARZĘDZIE EWANGELIZACJI ORAZ MAJĄ DUŻY WPŁYW NA BUDOWANIE WIZERUNKU KOŚCIOŁA. CELEM ARTYKUŁU JEST PRZEGLĄD GŁÓWNYCH ROZGŁOSNI, UKAZANIE ICH RÓŻNORODNOŚCI. PRZEPROWADZONA ZOSTAŁA RÓWNIEŻ WSTĘPNA ANALIZA SŁUCHALNOŚCI OMAWIANYCH STACJI RADIOWYCH ORAZ PRÓBA PRZEDSTAWIENIA PERSPEKTYW ROZWOJU RADIOFONII KATOLICKIEJ W POLSCE.

SŁOWA KLUCZOWE:

RADIO, ROZGŁOSNIE KATOLICKIE, POLSKA, SŁUCHALNOŚĆ, RADIO PLUS, RADIO MARYJA, ROZGŁOSNIE NIEZALEŻNE

ABSTRACT:

THERE IS PLENTY OF CATHOLIC RADIO STATIONS ON THE RADIO MARKET IN POLAND. THEY CONSTITUTE AN IMPORTANT TOOL OF EVANGELIZATION AND HAVE BIG INFLUENCE ON CREATING PUBLIC IMAGE OF THE CHURCH. THE ARTICLE BRIEFLY OVERVIEW MAJOR RADIO STATIONS, TAKING UNDER CONSIDERATION MAIN DIFFERENCES BETWEEN THEM. THE ARTICLE PRESENTS AN AUDIENCE ANALYSIS OF MENTIONED RADIO STATIONS, AND DISCUSSES PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF CATHOLIC RADIO STATIONS IN POLAND.

KEYWORDS:

RADIO, CATHOLIC RADIO STATIONS, POLAND, AUDIENCE ANALYSIS, RADIO PLUS, RADIO MARYJA, INDEPENDENT RADIO STATIONS

Katolickie rozgłosnie radiowe mają niebagatelne znaczenie dla ewangelizacji. Jak podkreślił abp Depo: *powstające po okresie transformacji kolejne stacje katolickie „to był wielki dar”¹. Ich misją jest promowanie wartości chrześcijańskich, przekazywanie informacji dotyczących Kościoła, wspólna modlitwa. Takie rozgłosnie kierują swą ofertę programową nie tylko do osób aktywnych, lecz często stanowią jedyną możliwość uczestnictwa w życiu Kościoła dla osób chorych lub starszych. W niniejszym artykule pragnę zająć się zagadnieniem rozgłosni katolickich w Polsce. W polskim Kościele od kilkunastu lat zadawane są pytania, czy stacje katolickie są potrzebne, jaka powinna być ich ramówka, czy i w jaki sposób je finansować. Temat jest niezwykle ważny, a mimo to wciąż niewiele jest aktualnych badań i opracowań naukowych. Niniejszy artykuł stanowi pewną próbę zapełnienia tej luki i punkt wyjścia do dalszych rozważań. Głównym celem pracy jest odpowiedź na pytanie, jaka jest słuchalność rozgłosni katolickich w Polsce oraz w jaki sposób można na nią wpływać. Celami pomocniczymi są: przegląd głównych rozgłosni, ukazanie ich różnorodności. Stosowaną metodą badawczą będzie analiza danych źródłowych z badań słuchalności, przeprowadzanych przez agencję badawczą Millward Brown, umieszczonych na portalu wirtualnemedi.pl. Podjęta zostanie również próba przedstawienia perspektyw rozwoju radiofonii katolickiej w Polsce.*

Struktura artykułu jest następująca: na początku przedstawione zostaną ogólne informacje dotyczące działalności rozgłosni katolickich w naszym kraju, następnie przeanalizowane będą dane dotyczące Porozumienia Programowego Plus, zaś w kolejnej części informacje odnoszące się do Radia Maryja oraz pozostałych niezależnych rozgłosni katolickich. Na koniec podjęta będzie próba ukazania problemów i kierunków rozwoju radiofonii katolickiej w Polsce.

Podstawowe informacje

Radiostacje katolickie powstawały głównie w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia. Miało to związek z masowym wydawaniem koncesji po upadku komunizmu² - tylko w latach 1994-1997 wydano ok. 150 koncesji na nowe programy o charakterze lokalnym³. Obecnie w naszym kraju istnieje jedna ogólnopolska radiostacja katolicka: Radio Maryja. Oprócz tego działają dwadzieścia trzy lokalne katolickie rozgłosnie niezależne⁴. Do tej grupy należą: Radio Warszawa, Katolickie Radio Podlasie, Radio Nadzieja, Radio Niepokalanów, Radio Głos, Radio RDN Małopolska, Radio FIAT, Anioł Beskidów, Radio VIA, Radio

¹ *Katolickie rozgłosnie powinny być niezależne* z 10.08.2013 r., <http://ekai.pl/wydarzenia/komentarze/x69553/katolickie-rozglosnie-powinny-byc-niezalezne/> (dostęp 31.01.2014 r.).

² Zob. M. Lakomy, *Rynek Radiowy w Polsce*, Kraków 2012, s. 7, 63-67.

³ Zob. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, *Informacja o podstawowych problemach radiofonii i telewizji w 2011 roku*, Warszawa 2012, <http://www.krrit.gov.pl/krrit/sprawozdania/2012/> (dostęp 27.01.2014).

⁴ Zob. *W Poznaniu zakończyło się jesienne spotkanie Dyrektorów Niezależnych Rozgłosni Katolickich* z 26.09.2013 r., <http://radiowarszawa.com.pl/2013/09/zakonczylo-sie-jesienne-spotkanie-dyrektorow-niezaleznych-rozglosni-katolickich/> (dostęp 25.01.2014 r.).

FARA, Radio AIN KARIM, Katolickie Radio Zamość, Radio i, Radio Emaus, Radio Rodzina (Wrocław), Radio Rodzina (Kalisz), Radio Victoria, Radio eM 107,6 FM, Radio „Jasna Góra”, Radio eR, Radio Doxa, Radio eM Kielce⁵. Katolickie Radio Płock i Katolickie Radio Ciechanów od czerwca 2014 funkcjonują jako jedna rozgłośnia - Katolickie Radio Diecezji Płockiej. Dwadzieścia kolejnych stacji diecezjalnych działa w ramach Porozumienia Programowego Plus, które zostanie dokładniej opisane w dalszej części artykułu⁶.

Poniższe analizy będą przeprowadzone w podziale na trzy bloki. W pierwszym z nich przedstawione zostaną radiostacje zrzeszone w Porozumieniu Programowym Plus, w drugim ogólnopolska, niezależna stacja Radio Maryja – jako pewien fenomen wśród rozgłośni katolickich, w trzecim zaś pozostałe radiostacje niezależne.

Porozumienie Programowe Plus

W 1995 roku duża część rozgłośni katolickich rozpoczęła współpracę w ramach Stowarzyszenia Rozgłośni Katolickich VOX⁷. Stowarzyszenie przekształciło się następnie w Porozumienie Programowe Radio Plus. Jego powstanie związane jest z decyzją Konferencji Episkopatu Polski z 29 kwietnia 1997 roku, dotyczącą powołania Spółki Plus. Tworzyło ją na początku 15 lokalnych stacji katolickich. Sieć została sfinansowana przez Episkopat amerykański, który przeznaczył na ten cel 6 mln dolarów⁸.

Jedną z ważniejszych rozgłośni należących do sieci było Radio Plus z Warszawy (przekształcone z Radia Józef). Dostarczało ono pozostałym zrzeszonym rozgłośniom drogą satelitarną serwisy informacyjne, programy publicystyczne, audycje muzyczne⁹. Radiostacje należące do sieci przyjęły wspólny format muzyczny¹⁰. Emitowano spokojną muzykę, tzw. łagodne przeboje formatu *Soft AC*. Odbiorcami tego profilu muzycznego mieli być ludzie dojrzały, ustabilizowani życiowo, a sama muzyka była tłem dla poważniejszych treści religijnych¹¹.

Większość rozgłośni należących do sieci rezygnowała z czasem z własnej nazwy, przejmując nazwę Radio Plus (częściowo z powodów marketingowych). Wiele diecezji przystępowało do porozumienia ze względów ekonomicznych, bowiem samodzielne finansowe prowadzenie radia nie było możliwe, a dochody z lokalnych reklam nie były zadowalające¹². *Z czasem poszczególne stacje zatracaly swój indywidualny charakter, a stacja zabrnęła w poszukiwanie reklamodawców tak, że coraz bardziej upodabniała się do świeckich stacji nadających w eterze – czytamy w artykule Czy Radio Plus jest Katolickie?*¹³

⁵ Zob. *Forum Niezależnych Rozgłośni Katolickich - radiokatolickie.pl* (brak daty opubl.), <http://radiokatolickie.pl/> (dostęp 28.01.2014 r.).

⁶ Zob. <http://www.radioplus.pl> (brak daty opubl.), (dostęp 28.01.2014 r.)

⁷ Zob. J. Braun, *Potęga czwartej władzy. Media, rynek, społeczeństwo*, Warszawa 2005, s. 158.

⁸ Zob. M. Lakomy, *Rynek Radiowy w Polsce*, Kraków 2012, s. 103.

⁹ Zob. Tamże, s.103.

¹⁰ Zob. J. Braun, dz. cyt., s. 159.

¹¹ Zob. M. Lakomy, dz. cyt., s. 103.

¹² Zob. J. Braun, dz. cyt., s. 159.

¹³ *Czy Radio Plus jest katolickie?* z 24.05.2005 r., <http://www.fidelitas.pl/719.html> (dostęp 25.01.2014 r.).

Do sieci później należały stacje w: Warszawie 93,3 FM, Białymstoku 103,3 FM, Bydgoszczy 101,2 FM, Ciechanowie 103,9 FM, Elblągu 102,3 FM, Darłowie 103,9 FM, Głogowie 107,3 FM, Chorzowie 100,7 FM, Gliwicach 96,2 FM, Gryficach 90,7 FM, Goleńsku 101,7 FM, Gnieźnie 89,5 FM, Kielcach 107,9 FM, Koszalinie 102,6 FM, Krakowie 106,1 FM, Lublinie 87,9 FM, Lipianach 104,3 FM, Legnicy 102,6 FM, Łodzi 100,4 FM, Łomży 88,8 FM, Łowiczu 103,5 FM, Nowym Sączu 101,2 FM, Opolu 107,9 FM, Płocku 104,3 FM, Poznaniu 89,8 FM, Radomiu 90,7 FM, Szczecinie 88,9 FM, Zielonej Górze 91,7 FM, Tarnowie 101,2 FM, Ciechanowie 89,6 FM oraz Katowicach 107,6 FM¹⁴.

Sieć uległa jednak podziałowi. Obecnie część stacji należy do sieci Eurozet:

- Radio Plus Bydgoszcz
- Radio Plus Gdańsk
- Radio Plus Głogów
- Radio Plus Gniezno
- Radio Plus Gorzów
- Radio Plus Zielona Góra
- Radio Plus Warszawa

Inne stacje należą do spółki Time:

- Radio Plus Kraków
- Radio Plus Podhale
- Radio Plus Łódź
- Radio Plus Koszalin
- Radio Plus Olsztyn

Kolejne stacje przyłączone są na mocy umów franczyzowych ze spółką Radio Plus Polska:

- Radio Plus Legnica
- Radio Plus Radom

Pozostałe przyłączone są na mocy umów franczyzowych ze spółką Porozumienie Radiowe Plus:

- Radio Plus Szczecin
- Radio Plus Gryfice
- Radio Plus Lipiany¹⁵

Warto nadmienić, iż w 2014 roku Radio Plus Opole, Radio Plus Kielce, Radio Plus Śląsk opuściły sieć Plusa. Główną przyczyną było wprowadzenie w kwietniu 2013 roku przez inwestora (spółkę Time) nowego formatu muzycznego – disco. Co ciekawe, po zmianie formatu muzycznego słuchalność Radia Plus w skali kraju wyniosła aż 4,9 %¹⁶

¹⁴ Zob. M. Lakomy, dz. cyt., s. 104.

¹⁵ Zob. *Radio Plus* (brak daty opubl.), http://pl.wikipedia.org/wiki/Radio_Plus (dostęp 12.07.2014 r.).

¹⁶ Zob. Radio Plus Opole wychodzi z sieci Plusa z 15.11.2013 r., <http://ekai.pl/diecezje/opolska/x72599/radio-plus-opole-wychodzi-z-sieci-plusa/> (dostęp 25.01.2014 r.).

OBLICZA MEDIÓW

(rok wcześniej wynosiła 0,9 %). Rozgłośnia opolska uzyskała słuchalność dwa razy wyższą – 10,6 %. Słuchalność stacji z Kielc wyniosła 1,7%, zaś radia na Śląsku 0,5 %¹⁷.

Warto prześledzić wzrost słuchalności Radia Plus w wybranych częściach kraju po zmianie formatu muzycznego. Diametralny skok słuchalności rozgłośnia odnotowała w województwie mazowieckim. Tabela przedstawia fragment rankingu słuchalności w okresie wrzesień-listopad 2013. Dla celów porównawczych w tabeli przedstawiono również okres wrzesień-listopad 2012. W województwie mazowieckim Radio Plus uplasowało się na piątym miejscu. Uzyskało 6,1% słuchalności, podczas gdy rok wcześniej słuchalność wynosiła 0,3%¹⁸.

województwo mazowieckie	wrzesień 2012 : listopad 2012	wrzesień 2013 : listopad 2013
Radio RMF FM	18,6%	16,1%
Radio ZET	14,8%	15,6%
Jedynka	14,2%	14,9%
Trójka	7,6%	7,4%
Radio Plus Warszawa	0,3%	6,1%

Źródło: <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/radio-plus-warszawa-podbija-województwo-mazowieckie-ostro-w-dol-rmf-fm> z 30.12.2013 r., na podstawie Radio Track, Millward Brown SMG/KRC (dostęp 27.01.2014 r.).

W województwie małopolskim słuchalność stacji wzrosła z 1,2% do 5,0%. Rozgłośnia uplasowała się w analizowanym okresie na piątym miejscu¹⁹, co obrazuje poniższa tabela:

województwo małopolskie	wrzesień 2012 : listopad 2012	wrzesień 2013 : listopad 2013
Radio RMF FM	37,5%	39,0%
Jedynka	9,8%	8,8%
Radio ZET	9,4%	7,5%
Trójka	7,5%	5,3%
Radio Plus Kraków	1,2%	5,0%

Źródło: <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rmf-fm-dominuje-w-województwie-malopolskim-radio-maryja-w-czolowce> z 27.12.2013 r., na podstawie Radio Track, Millward Brown SMG/KRC (dostęp 27.01.2014 r.).

¹⁷ Zob. *Trzy radia uciekają z sieci Plus* z 6.11.2013 r., <http://gosc.pl/doc/1768661.Trzy-radia-uciekaja-z-sieci-Plus> (dostęp 25.01.2014 r.).

¹⁸ Zob. *Radio Plus Warszawa podbija województwo mazowieckie, ostro w dół RMF FM* z 30.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/radio-plus-warszawa-podbija-województwo-mazowieckie-ostro-w-dol-rmf-fm> (dostęp 27.01.2014 r.).

¹⁹ Zob. *RMF FM dominuje w województwie małopolskim, Radio Maryja w czolówce* z 27.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rmf-fm-dominuje-w-województwie-malopolskim-radio-maryja-w-czolowce> (dostęp 27.01.2014 r.).

Duży wzrost słuchalności można zaobserwować w województwie pomorskim, gdzie Radio Plus awansowało z dwunastej pozycji na trzecią (z 1,8 % do 10,2 %)²⁰.

województwo pomorskie	wrzesień 2012 : listopad 2012	wrzesień 2013 : listopad 2013
Radio RMF FM	24,7%	21,3%
Radio ZET	13,5%	13,6%
Radio Plus Gdańsk	1,8%	10,2%

Zródło: <http://www.wirtualnemedi.pl/artykul/rmf-fm-traci-w-wojewodztwie-pomorskim-plus-gdansk-na-podium> z 2.01.2014 r. , na podstawie Radio Track, Millward Brown SMG/KRC (dostęp 27.01.2014 r.).

Nie sposób pominąć faktu, iż w listopadzie 2013 roku Radio Plus wróciło do poprzedniego formatu muzycznego na skutek protestów środowisk kościelnych²¹. Muzykę disco, graną wcześniej w Radiu Plus, zaczęło nadawać VOX FM na częstotliwościach Eski Rock²².

Radio Maryja

Fenomenem na rynku radiowym wśród niezależnych rozgłośni katolickich jest ogólnopolska stacja Radio Maryja. Założyli ją zakonnicy ze Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela (redemptoryści). Geneza powstania stacji wiąże się ze spotkaniem Iwano Petrobellego, który był pracownikiem włoskiego konsulatu w Niemczech, z ojcem Tadeuszem Rydzykiem. Do spotkania doszło 10 lutego 1990 roku w Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach. Petrobelli obiecał, iż wyposaży rozgłoszenie w potrzebne środki techniczne. 8 grudnia 1991 roku, kiedy to uzyskano zgodę od ministra łączności na uruchomienie nadajników radiowych w Toruniu i Bydgoszczy, Radio Maryja rozpoczęło swoją działalność. Rozgłoszenia uzyskała zasięg ogólnokrajowy w 1992 roku. 23 czerwca 1994 roku Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji przyznała rozgłosni ojca Tadeusza Rydzyka koncesję. Choć koncesja umożliwia nadawanie audycji o zasięgu ogólnopolskim, nie wzięto pod uwagę słuchaczy, którzy korzystali ze starszych odbiorników działających w paśmie dolnym (64-74 MHz). Radio otrzymało zatem koncesję na 66 częstotliwości, na których miało pracować 60 stacji. W październiku 1994 Radio Maryja rozpoczęło nadawanie programu za pośrednictwem satelity Galaxy VII na obszar Ameryki Północnej i Środkowej, a w 1995 r. za pośrednictwem satelity Hot Bird 1 na obszar całej Europy. W tym samym roku rozgłoszenia uruchomiła nadawanie transmisji na falach krótkich, przeznaczonej dla Polaków na

²⁰ Zob. *RMF FM traci w województwie pomorskim, Plus Gdańsk na podium* z 2.01.2014 r., <http://www.wirtualnemedi.pl/artykul/rmf-fm-traci-w-wojewodztwie-pomorskim-plus-gdansk-na-podium> (dostęp 27.01.2014 r.).

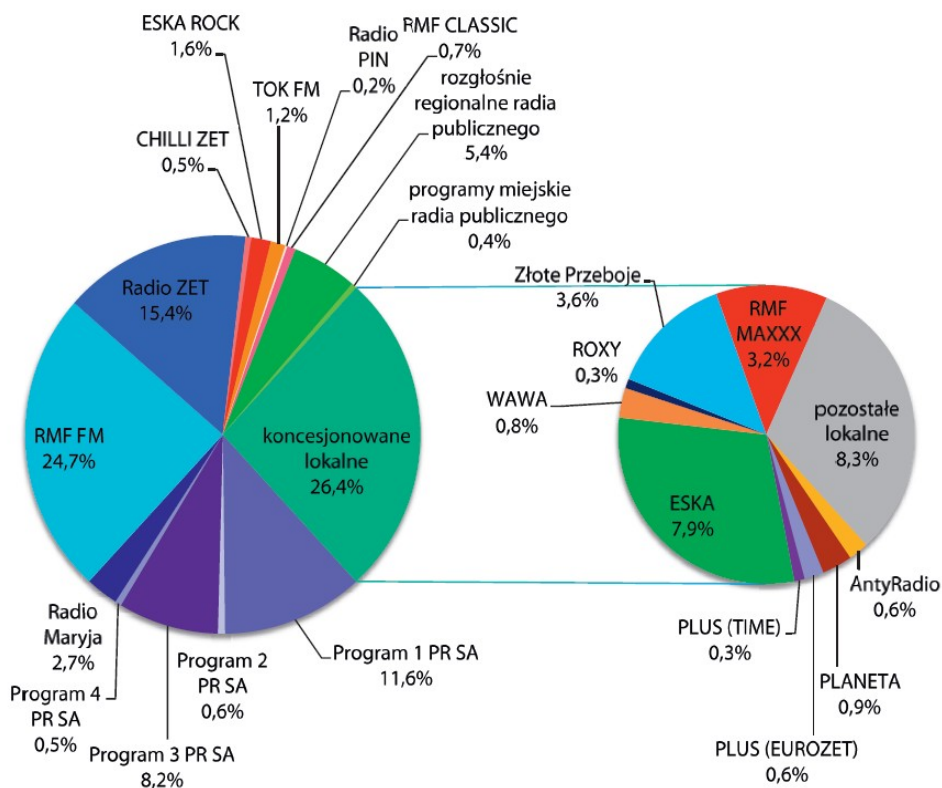
²¹ Por. ks. A. Stopka, *Kościelna pobudka w rytmie disco* z 10.04.2013 r., <http://www.deon.pl/religia/kosciol-i-swiat/komentarze/art,1116,koscielna-pobudka-w-rytmie-disco.html> (dostęp 28.01.2014 r.).

²² Zob. *VOX FM i Radio Plus zamieniły się formatami i zespołami* z 3 grudnia 2013 roku <http://www.wirtualnemedi.pl/artykul/vox-fm-i-radio-plus-zamienily-sie-formatami-i-zespolami> (dostęp 27.01.2014 r.).

OBLICZA MEDIÓW

Wschodzie oraz przez internet. Radio Maryja pokrywa obecnie swoim zasięgiem 80% terytorium kraju. Od 1993 roku jest nadawcą społecznym. Nie może zatem emitować komercyjnych reklam i utrzymuje się z ofiar słuchaczy²³. Rozgłośni można także słuchać na satelicie, w Internecie oraz w wybranych sieciach kablowych²⁴.

Radio Maryja w 2012 roku było słuchane przez 2,7% audytorium. Strukturę rynku audytorium radiowego w 2012 roku przedstawia poniższy diagram:

Źródło: Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, *Informacja o podstawowych problemach radiofonii i telewizji w 2012 roku*, Warszawa 2013, <http://www.krrit.gov.pl/krrit/sprawozdania/2013/> (dostęp 27.01.2014 r.).

Poniższa tabela ukazuje słuchalność poszczególnych rozgłośni w skali ogólnopolskiej w okresie od września do listopada 2013 roku, jednakże w tabeli dla celów porównawczych przedstawiono również wyniki dla analogicznego okresu w roku 2012. Przedstawione wyni-

²³ Zob. M. Lakomy, dz. cyt., s. 105-106.

²⁴ Zob. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, *Informacja o podstawowych problemach radiofonii i telewizji w 2011 roku*, Warszawa 2012, <http://www.krrit.gov.pl/krrit/sprawozdania/2012/> (dostęp 27.01.2014).

ki wskazują procentowy udział danej rozgłośni w czasie słuchania wszystkich rozgłośni. W rankingu ogólnopolskim Radio Maryja uplasowało się na piątym miejscu za Trójką i Jedynką Polskiego Radia oraz Radiem ZET i RMF FM, którego słuchano najczęściej. Słuchalność Radia Maryja w skali kraju wyniosła 2,0%²⁵.

udział w czasie słuchania %	wrzesień 2012 : listopad 2012	wrzesień 2013 : listopad 2013
Radio RMF FM	25,3%	23,9%
Radio ZET	15,2%	14,9%
Jedynka	11,1%	10,3%
Trójka	7,5%	7,5%
Radio Maryja	2,9%	2,00%

Źródło: <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rmf-fm-z-najwiekszym-spadkiem-ostro-w-dol-tez-radio-maryja-i-jedynka> z 11.12. 2013 r., na podstawie Radio Track, Millward Brown SMG/KRC (dostęp 27.01.2014 r.).

Kolejne zestawienie obrazuje natomiast słuchalność poszczególnych stacji w województwie mazowieckim. W województwie mazowieckim w obserwowanym czasie Radio Maryja znalazło się na 18 miejscu spośród wszystkich rozgłośni. Słuchalność wyniosła 1,0 %²⁶. Tym samym słuchalność tej rozgłośni spadła aż o 1,6 punktu procentowego w stosunku do analogicznego okresu w roku 2012.

województwo mazowieckie	wrzesień 2012 : listopad 2012	wrzesień 2013 : listopad 2013
Radio RMF FM	18,6%	16,1%
Radio ZET	14,8%	15,6%
Jedynka	14,2%	14,9%
Trójka	7,6%	7,4%
Radio Plus Warszawa	0,3%	6,1%
Radio ESKA Warszawa	6,0%	5,0%
Radio Złote Przeboje Pogoda 100,1 FM (Warszawa)	2,6%	3,6%

²⁵ Zob. *RMF FM z największym spadkiem, ostro w dół też Radio Maryja i Jedynka* z 11.12. 2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rmf-fm-z-najwiekszym-spadkiem-ostro-w-dol-tez-radio-maryja-i-jedynka> (dostęp 27.01.2014 r.).

²⁶ Zob. *Radio Plus Warszawa podbija województwo mazowieckie, ostro w dół RMF FM* z 30.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/radio-plus-warszawa-podbija-wojewodztwo-mazowieckie-ostro-w-dol-rmf-fm> (dostęp 27.01.2014 r.).

OBLICZA MEDIÓW

Radio TOK FM	3,0%	3,4%
Radio Wawa (Warszawa)	2,3%	2,3%
Radio Eska Rock	2,7%	2,3%
Radio VOX FM (Warszawa)	3,3%	2,0%
Radio Plus Radom	0,2%	1,9%
Radio ESKA (Radom)	2,2%	1,6%
AntyRadio 94 FM (Warszawa)	1,5%	1,4%
Radio ESKA (Płock)	0,6%	1,4%
Radio RMF Classic (Warszawa) / badane od 10.2010	1,5%	1,3%
Radio RMF MAXXX (Warszawa)	0,9%	1,1%
Radio Maryja	2,6%	1,0%

Źródło: <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/radio-plus-warszawa-podbija-województwo-mazowieckie-ostro-w-dol-rmf-fm>, na podstawie Radio Track, Millward Brown SMG/KRC (dostęp 27.01.2014 r.).

Kolejna tabela ukazuje słuchalność rozgłośni radiowych w województwie małopolskim. W tej części kraju Radio Maryja osiągnęło słuchalność na poziomie 4,3%²⁷.

województwo małopolskie	wrzesień 2012 : listopad 2012	wrzesień 2013 : listopad 2013
Radio RMF FM	37,5%	39,0%
Jedynka	9,8%	8,8%
Radio ZET	9,4%	7,5%
Trójka	7,5%	5,3%
Radio Plus Kraków	1,2%	5,0%
Radio Maryja	3,2%	4,3%

Źródło: <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rmf-fm-dominuje-w-województwie-malopolskim-radio-maryja-w-czolowce> z 27.02.2013 r. , na podstawie Radio Track, Millward Brown SMG/KRC (dostęp 27.01.2014 r.).

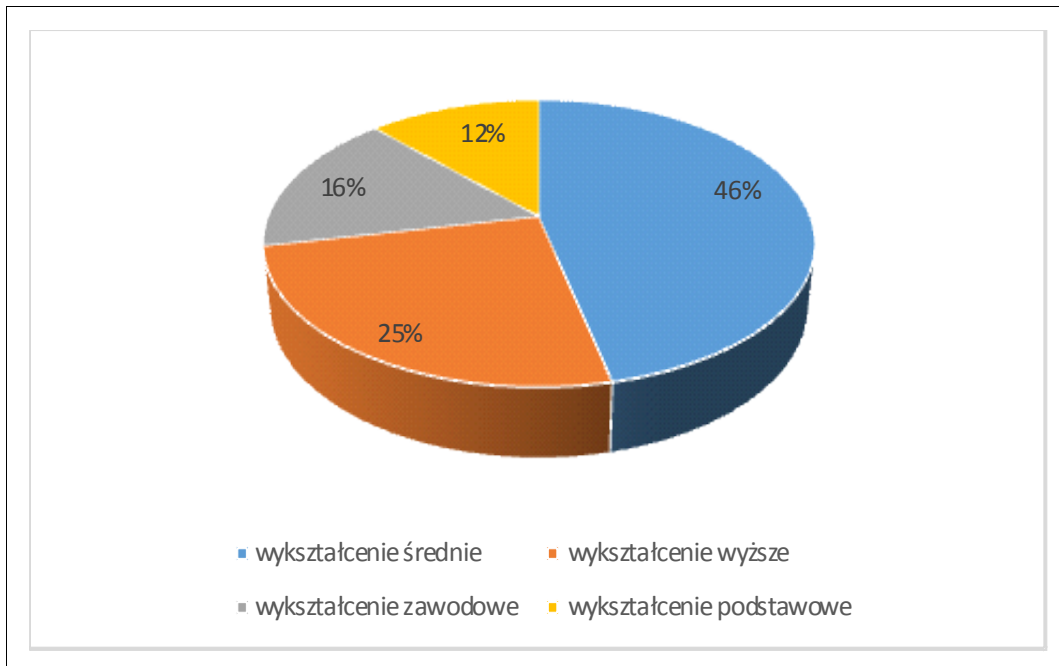
Niewiele niższą słuchalność Radio Maryja osiągnęło w województwie podlaskim (3,3%²⁸). W województwie dolnośląskim wynik ten ukształtował się na poziomie 2,2%²⁹, a taki sam procent mieszkańców słuchał omawianej stacji w województwie wielkopolskim.

²⁷ Zob. RMF FM dominuje w województwie małopolskim, Radio Maryja w czołówce z 27.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rmf-fm-dominuje-w-województwie-malopolskim-radio-maryja-w-czolowce> (dostęp 27.01.2014 r.).

²⁸ Zob. *RMF FM wyprzedziło Radio ZET w województwie podlaskim*, Trójka do góry z 31.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rmf-fm-wyprzedzilo-radio-zet-w-województwie-podlaskim-trojka-do-gory> (dostęp 27.01.2014 r.).

skim³⁰. Najniższą słuchalność Radio Maryja odnotowało w analizowanym czasie w województwie łódzkim (0,8%³¹).

Kolejną niezwykle istotną dla analizy kwestią jest profil słuchaczy Radia Maryja. Warto na początku przyjrzeć się podziałowi słuchaczy stacji ze względu na poziom wykształcenia.

Podział słuchaczy pod względem poziomu wykształcenia w 2011 roku³²

Powyższy wykres ukazuje, że wśród słuchaczy Radia Maryja zdecydowanie dominują słuchacze z wykształceniem średnim i wyższym. Razem stanowią oni ponad 70% wszystkich osób słuchających wspomnianej rozgłośni.

²⁹ Zob. *RMF FM liderem w województwie dolnośląskim, ostro w dół Eska* z 23.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artikel/rmf-fm-liderem-w-województwie-dolnoslaskim-ostro-w-dol-eska> (dostęp 27.01.2014 r.).

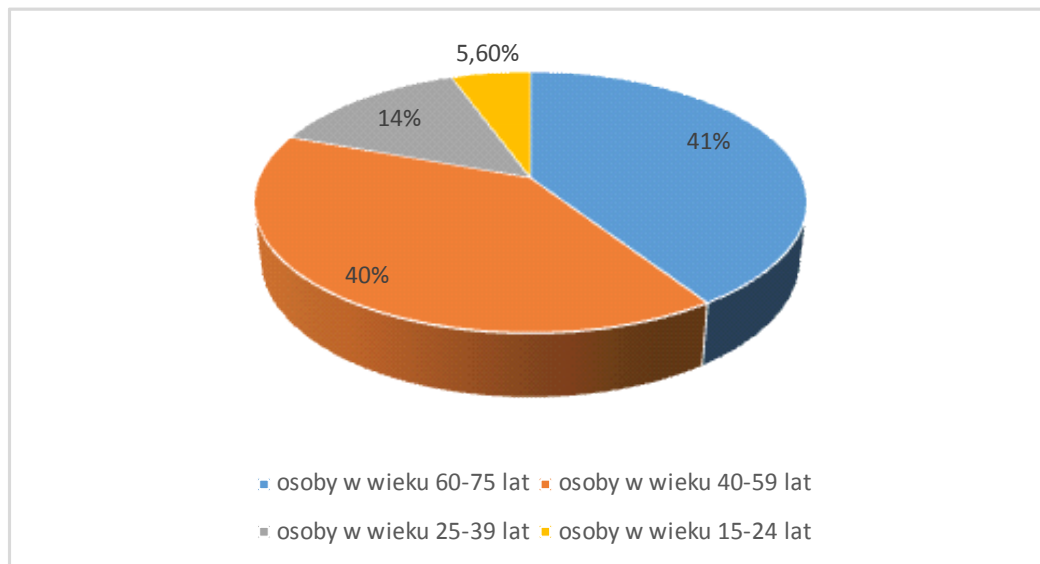
³⁰ Zob. *Radio ZET wyprzedziło Jędynkę, RMF FM liderem w województwie wielkopolskim* z 3.01.2014 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artikel/radio-zet-wyprzedziło-jędynkę-rmf-fm-liderem-w-województwie-wielkopolskim> (dostęp 27.01.2014 r.).

³¹ Zob. *Radio ZET wyprzedziło Jędynkę w województwie łódzkim, RMF FM liderem* z 24.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artikel/radio-zet-wyprzedziło-jędynkę-w-województwie-lodzkiem-rmf-fm-liderem> (dostęp 27.01.2014 r.).

³² Zob. *Radio Maryja rozgłośnia polskich inteligentów? 25% słuchaczy toruńskiej rozgłośni ma wykształcenie wyższe* z 3.12.2011 r., <http://wpolityce.pl/wydarzenia/19162-radio-maryja-rozglosnia-polskich-inteligentow-25-sluchaczy-torunskiej-rozglosni-ma-wykształcenie-wyzsze> (dostęp 25.01.2014 r.).

OBLICZA MEDIÓW

Kolejnym elementem profilu słuchaczy jest ich wiek. Według badań z 2011 roku Radia Maryja słuchają głównie osoby w wieku 40-75 lat³³ – z minimalną, prawdopodobnie statystycznie nieistotną przewagą osób z przedziału 60-75 lat. Podział wiekowy słuchaczy przedstawia poniższy wykres:

Przedział wiekowy słuchaczy w 2011 roku

Zgodnie z zapisami koncesyjnymi głównymi elementami programu Radia Maryja są: słowne audycje religijne (20% programu), audycje muzyczne (15%), audycje informacyjne i przeglądy prasy (3,5%), audycje literackie (2,5%), audycje oświatowe (1,5%), reportaże (1,5%)³⁴.

Rozgłoszenie niezależne

Jak wskazano wcześniej, w Polsce działają dwadzieścia trzy lokalne katolickie rozgłoszenie niezależne. W internecie istnieje portal poświęcony takim rozgłoszonom katolickim w naszym kraju – radiokatolickie.pl. Jest to „Forum Niezależnych Rozgłoszeń Katolickich”. Jak czytamy na stronie forum: *Zadaniem portalu radiokatolickie.pl jest zebranie w jednym miejscu niezależnych, regionalnych rozgłoszeń katolickich w Polsce. Są to stacje lokalne, które łączą w swym formacie to co regionalne z wartościami katolickimi. (...) Informacje, udostępniane pod logo każdej stacji, zaciągane przez RSS-y, pokazują jak wiele dobrego dzieje się w naszym kraju czy w Kościele a o czym nie powiedzą media ogólnopolskie*³⁵.

³³ Zob. *Radio o. Rydzka i jego inteligentni słuchacze* z 2.12.2011r., <http://www.rp.pl/artukul/763785.html> (dostęp 25.01.2014 r.).

³⁴ Zob. M. Lakomy, dz. cyt. s. 106.

³⁵ Tamże (dostęp 28.01.2014 r.).

Niezależne rozgłoszenie katolickie nie tylko prowadzą wspólny portal, ale ich władze spotykają się, by wspólnie rozmawiać o przyszłości stacji o tym profilu w naszym kraju. Forum niezależnych mediów katolickich tworzą dwadzieścia trzy rozgłoszenie z całej Polski. Inicjatywa formalnie została zapoczątkowana 31 stycznia 2013 roku³⁶.

Dyrektorzy niezależnych rozgłoszeń katolickich spotkali się m.in. w Poznaniu w drugiej połowie zeszłego roku. Podpisali tam porozumienie, które pozwoli im na bliższą współpracę: *Poznańskie obrady były jednak wyjątkowe, bo udało się na nich podpisać porozumienie, dzięki któremu stacje z różnych regionów Polski będą mówiły jednym głosem – np. w obliczu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji czy Urzędu Kontroli Elektronicznej*³⁷ – czytamy na stronie internetowej Radia Warszawa. Na spotkaniu Ksiądz Grzegorz Walkiewicz, Dyrektor Naczelny Radia Warszawa mówił m.in., jak wygląda współpraca stacji niezależnych: *Wymieniamy się audycjami. Również współpracujemy przy realizacji wspólnych projektów. I jest to rzeczywiście bardzo dobra współpraca. Oceniam ją bardzo pozytywnie. Ta współpraca na przyszłość daje nam też szansę na to, byśmy mogli realizować naszą usługę, również wobec projektów, które realizuje Konferencja Episkopatu Polski. Bardzo owocna jest również współpraca z sekcją polską Radia Watykańskiego. Ostatni projekt, który realizujemy, to projekt audycji popołudniowych, w którym każda z naszych stacji dostarcza swoje audycje, prezentowane również na antenie RV. I jest to, jak myślę, bardzo dobry projekt, który podkreśla naszą z jednej strony różnorodność, a z drugiej strony wynikające z tej różnorodności bogactwo. Mamy taką intencję, żeby dalej ten projekt realizować na przyszłość, a przez to umacniać więź między nami*³⁸. Porozumienie zakłada również założenie wspólnego domu mediowego niezależnych rozgłoszeń katolickich w Polsce w przyszłości. Niewykluczone, że powstanie również wspólna agencja informacyjna³⁹.

Należy przyznać, że bliska współpraca katolickich rozgłoszeń niezależnych to dobra idea. Stacje te bowiem, choć są niewątpliwie potrzebne ze względu na ważną misję i pełnioną funkcję ewangelizacyjną, niejednokrotnie napotykać na różne problemy (np. związane z utrzymaniem finansowym - z racji ograniczonej częstotliwości i niskiej słuchalności). Dla zobrazowania sytuacji, warto przytoczyć zestawienie ostatnich wyników słuchalności wybranych niezależnych rozgłoszeń katolickich. W stolicy Radio Warszawa zajmuje 22 pozycję (na 27 rozgłoszeń). Jego słuchalność wynosi 0,8 % i przeważnie

³⁶ Zob. *Warszawa: niezależne rozgłoszenie katolickie jednym głosem* z 7.08.2013 r., <http://www.opoka.org.pl/aktualnosci/news.php?s=opoka&id=48840> (dostęp 28.01.2014 r.).

³⁷ *W Poznaniu zakończyło się jesienne spotkanie Dyrektorów Niezależnych Rozgłoszeń Katolickich* z 26.09.2013 r., <http://radiowarszawa.com.pl/2013/09/zakonczylo-sie-jesienne-spotkanie-dyrektorow-niezaleznych-rozglosni-katolickich/> (dostęp 28.01.2014 r.).

³⁸ *Poznań: spotkanie dyrektorów niezależnych rozgłoszeń katolickich* z 25.09.2013 r., http://pl.radiovaticana.va/news/2013/09/25/pozna%C5%84:_spotkanie_dyrektor%C3%B3w_niezale%C5%BCnych_rozg%C5%82o%C5%9Bni_katolickich/pol-731727 (dostęp 28.01.2014 r.).

³⁹ Zob. *W Poznaniu spotkali się Dyrektorzy katolickich rozgłoszeń* z 25.09.2013 r., <http://podlasie24.pl//wiadomosci/z-kraju/w-poznaniu-spotkali-sie-dyrektorzy-katolickich-rozglosni-fcec.html> (dostęp 28.01.2014 r.).

w innych okresach niż badany nie przekracza również 1,0%⁴⁰. W województwie podlaskim słuchalność katolickiego „Radia i” wynosi 1,5 %, natomiast Diecezjalnego Radia Nadzieja słucha 0,5% mieszkańców tego województwa⁴¹. W Lublinie Radio eR uplasowało się na ostatnim miejscu (słuchalność wynosi 0,4%)⁴². W województwie małopolskim Radio RDN Małopolska uplasowało się na 16 pozycji (1,3% słuchalności)⁴³. Radia Victoria w województwie łódzkim słucha 0.9% mieszkańców⁴⁴, zaś w samej Łodzi Radio Niepokalanów zajmuje przedostatnią lokatę (0.2% słuchalności)⁴⁵. W Rzeszowie Radio VIA jest słuchane przez 2,9 % mieszkańców⁴⁶, zaś w województwie śląskim Radio eM 107,6 FM zajęło przedostatnią pozycję (0,5% słuchalności).

Przedstawione badania wskazują, iż słuchalność niezależnych rozgłośni katolickich jest niestety niska. W świetle tych danych, wspólne spotkania dyrektorów stacji katolickich w celu polepszania jakości programów, promocji i funkcjonowania rozgłośni są niewątpliwie dobrym pomysłem. Czas pokaże czy rozmowy i działania przyniosą oczekiwane efekty. Co ciekawe, działania niezależnych rozgłośni wpisują się w opisany w sprawozdaniach KRRiT trend polegający na konsolidacji rozgłośni regionalnych i pochłanianiu przez duże sieci – tym razem, w odróżnieniu do rozgłośni diecezjalnych włączonych do sieci Plus, proces ten przebiega bez udziału obcego kapitału, co pozawala zachować pełną kontrolę nad charakterem i programem rozgłośni.

Warto zauważyć, iż w niektórych polskich diecezjach funkcjonują dwie rozgłośnie katolickie. Do takich przykładów należała jeszcze niedawno diecezja płocka, w której działało Radio Płock i Katolickie Radio Ciechanów. W grudniu 2013 roku biskup płocki Piotr Libera podjął decyzję o połączeniu stacji w jedną - Katolickie Radio Diecezji Płockiej⁴⁷. *Celem jest utworzenie jednej, diecezjalnej rozgłośni, która swym zasięgiem obejmuje całą diecezję*

⁴⁰ Zob. *Radio ZET liderem rynku radiowego w Warszawie, RMF FM mocno w dół* z 12.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artukul/radio-zet-liderem-rynku-radiowego-w-warszawie-rmf-fm-mocno-w-dol> (dostęp 29.01.2014 r.).

⁴¹ Zob. *RMF FM wyprzedziło Radio ZET w województwie podlaskim, Trójka do góry* z 31.12.2013 roku., <http://www.wirtualnemedial.pl/artukul/rmf-fm-wyprzedzilo-radio-zet-w-wojewodztwie-podlaskim-trojka-do-gory> (dostęp 31.01.2014 r.).

⁴² Zob. *Duże zmiany na rynku radiowym w Lublinie* z 31.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artukul/duze-zmiany-na-rynku-radiowym-w-lublinie> (dostęp 31.01.2014 r.).

⁴³ Zob. *RMF FM dominuje w województwie małopolskim, Radio Maryja w czołówce* z 27.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artukul/rmf-fm-dominuje-w-wojewodztwie-malopolskim-radio-maryja-w-czolowce> (dostęp 31.01.2014 r.).

⁴⁴ Zob. *Radio ZET wyprzedziło Jedynekę w województwie łódzkim, RMF FM liderem* z 24.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artukul/radio-zet-wyprzedzilo-jedynke-w-wojewodztwie-lodzkiem-rmf-fm-liderem> (dostęp 31.01.2014 r.).

⁴⁵ Zob. *Radio Plus Łódź mocno do góry, tracą RMF FM i Radio ZET* z 18.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artukul/radio-plus-lodz-mocno-do-gory-traca-rmf-fm-i-radio-zet> (dostęp 31.01.2014 r.).

⁴⁶ Zob. *Rzeszów należy do Radia ZET, spory wzrost Radia Rzeszów* z 7.01.2014 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artukul/rzeszow-nalezy-do-radia-zet-spory-wzrost-radia-rzeszow> (dostęp 31.01.2014 r.).

⁴⁷ Zob. *Będzie jedna rozgłośnia* z 21 grudnia 2013 roku, <http://gosc.pl/doc/1821644.Bedzie-jedna-rozglosnia> (dostęp 31.01.2014 r.).

Analiza rynku rozgłośni katolickich na świecie wskazuje, iż powszechnie stosowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie mniejszej liczby rozgłośni lub nawet tylko jednej w obrębie danego kraju (np. Czechy, Słowacja). Może to prowadzić do osiągnięcia wyższej jakości programu, zgromadzenia w jednej radiostacji specjalistów w dziedzinie dziennikarstwa religijnego, a co za tym idzie – do wzrostu słuchalności.

*płocką*⁴⁸ – podkreśliła rzeczniczka tamtejszej kurii Elżbieta Grzybowska. Jak można domniemywać połączenie stacji umotywowane jest także względami ekonomicznymi, bowiem wzrost konkurencji na rynku lokalnym ze strony korporacji medialnych sprawił, że słuchalność Katolickiego Radia Ciechanów mimo współczesnego formatu muzycznego spadła znacznie poniżej dobrego wyniku z 2005 roku – 13,8% udziału w rynku⁴⁹.

Ze względów ekonomicznych niewątpliwie zniknęło też niezależne Radio Józef, które nadawało w Warszawie. Dziś należy do sieci Radia Plus jako Radio Plus Warszawa⁵⁰. Podobne, finansowe powody kierowały władzami innych rozgłośni diecezjalnych, które weszły do sieci Plus, kosztem utraty w znacznym stopniu autonomii.

Przyczyny niskiej słuchalności i perspektywy rozwoju

Z przeprowadzonej analizy wynika, że słuchalność stacji katolickich utrzymuje się na niskim poziomie. Warto zastanowić się nad przyczynami tego stanu rzeczy. Analiza rynku rozgłośni katolickich na świecie wskazuje, iż powszechnie stosowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie mniejszej liczby rozgłośni lub nawet tylko jednej w obrębie danego kraju (np. Czechy, Słowacja). Może to prowadzić do osiągnięcia wyższej jakości programu, zgromadzenia w jednej radiostacji specjalistów w dziedzinie dziennikarstwa religijnego, a co za tym idzie – do wzrostu słuchalności. Z drugiej jednak strony lokalny charakter stacji katolickich w Polsce ma swoje zalety. Radio może przekazywać aktualne wiadomości z regionu/diecezji, być bliżej słuchaczy, mówić o sprawach ważnych dla danej społeczności. Słabą stroną takich rozgłośni jest natomiast często niższa jakość programu (również ze wzglę-

⁴⁸ Tamże (dostęp 31.01.2014 r.).

⁴⁹ Zob. http://www.radiokrc.pl/stary_index.php?show=page&id=5, (dostęp 31.01.2014 r.)

⁵⁰ Zob. *Nowe - stare Radio Józef* (brak daty opubl.), <http://www.niedziela.pl/artukul/53852/nd/Nowe--stare-Radio-Jozef> (dostęp 31.01.2014 r.).

Kolejnym dylematem, z jakim muszą zmierzyć się radiostacje katolickie, jest dobór treści programowej. Konieczne jest znalezienie „złotego środka” pomiędzy programami o tematyce katolickiej i audycjami niezwiązanymi bezpośrednio z wiarą. Niezależne rozgłośnie katolickie powinny dążyć do częściowego zmniejszenia ilości treści czysto religijnych, co pomoże im dotrzeć do szerszego grona odbiorców. Może to też przyciągnąć reklamodawców, którzy często nie chcą promować swoich produktów w tego rodzaju mediach.

du na ograniczenia techniczne) niż w dużych stacjach. Warto zastanowić się, czy lepszym rozwiązaniem nie byłoby połączenie niektórych stacji o małym zasięgu i niskiej słuchalności, lub optymalizacja kosztów rozgłośni poprzez stworzenie wspólnego programu głównego i części audycji, z zachowaniem pasm strictly lokalnych.

Kolejnym dylematem, z jakim muszą zmierzyć się radiostacje katolickie, jest dobór treści programowej. Konieczne jest znalezienie „złotego środka” pomiędzy programami o tematyce katolickiej i audycjami niezwiązanymi bezpośrednio z wiarą. Niezależne rozgłośnie katolickie powinny dążyć do częściowego zmniejszenia ilości treści czysto religijnych, co pomoże im dotrzeć do szerszego grona odbiorców. Może to też przyciągnąć reklamodawców, którzy często nie chcą promować swoich produktów w tego rodzaju mediach.

Przeciwny kierunek działania można z kolei zasugerować stacjom zrzeszonym w sieci Plus, które praktycznie zatraciły swój chrześcijański charakter. Diecezje, których rozgłośnie należą do Radia Plus, powinny mieć większy wpływ na dobór treści programowej. Z przedstawionymi dylematami wiążą się często inne problemy np. natury finansowej (choćby wspomniany brak reklamodawców może powodować trudności z utrzymaniem rozgłośni).

Dobrym kierunkiem rozwoju radiofonii katolickiej w Polsce jest współpraca niezależnych rozgłośni. Pozwala ona, jak zostało wspomniane wcześniej, na wzajemną wymianę doświadczeń, czy wzajemne przekazywanie audycji. Kooperacja może doprowadzić wkrótce do powstania wspólnego domu mediowego i agencji informacyjnej. Być może owa współpraca stanie się remedium na problemy zarówno natury finansowej,

jak i te związane z niską słuchalnością. Co ciekawe, działania niezależnych rozgłośni wpisują się w opisany w sprawozdaniach KRRiT trend polegający na konsolidacji rozgłośni regionalnych i pochłanianiu przez duże sieci – tym razem proces ten przebiega bez udziału obcego kapitału, co pozawala zachować pełną kontrolę nad charakterem i programem rozgłośni.

W świetle postępujących procesów informatyzacji społeczeństwa warto popracować nad jakością stron internetowych omawianych radiostacji. Kolejną kwestią jest potrzeba inwestycji w reklamę zewnętrzną lub akcje promocyjne, które mogą wpłynąć na wzrost słuchalności.

Przy wdrażaniu powyższych propozycji należy mieć na uwadze pewne ograniczenia rozwoju rozgłośni katolickich, które trafnie ujął dziennikarz i publicysta Grzegorz Łęcicki w swoim artykule *Media katolickie w III Rzeczypospolitej (1989-2009): Niezbyt szeroki zasięg oddziaływania katolickich mass mediów odpowiada specyfice polskiej religijności. Wprawdzie do wiary i związków z Kościołem katolickim przyznaje się 90% obywateli, ale z tego tylko 10% kwalifikuje się jako osoby głęboko wierzące, w pełni identyfikujące się z kościelnym nauczaniem, stale praktykujące. Z dużą dozą prawdopodobieństwa wolno przyjąć założenie, że przede wszystkim właśnie ta grupa stanowi społeczność odbiorców mass mediów katolickich. Ich zasięg oddziaływania może być w przyszłości wprost proporcjonalny do liczby osób pogłębiających wiarę i związki z Kościołem oraz utożsamiających się z przesłaniem chrześcijaństwa jako nośnika wartości moralnych, egzystencjalnych i religijnych*⁵¹.

Zakończenie

W powyższym tekście przedstawiono różnorodność radiostacji katolickich w Polsce, które masowo powstawały w latach dziewięćdziesiątych, ewoluując następnie w różnych kierunkach. By móc lepiej funkcjonować część z nich połączyła się w Porozumienie Programowe Plus, inne zaś pozostały niezależne. Wśród nich wyróżnia się ogólnopolska stacja Radio Maryja. Przeprowadzona analiza wykazała niską słuchalność radiostacji katolickich w Polsce, co jest niepokojącym zjawiskiem. Przyczyną takiego stanu rzeczy może być niewłaściwy dobór treści programowej lub jej niski poziom, zbyt drobne rozdrobienie rozgłośni. Dobrą propozycją jest współpraca rozgłośni niezależnych w celu poprawy ich jakości oraz inwestycje w reklamę zewnętrzną.

W celu uzyskania pełnego oglądu rozgłośni katolickich w Polsce należałoby przeprowadzić gruntowną analizę poszczególnych stacji, zwracając uwagę nie tylko na aspekt słuchalności, lecz również kondycję finansową, ofertę programową, możliwości techniczne. Wówczas można by zaproponować rozwiązania właściwe uwzględniające specyfikę poszczególnych stacji. Niniejszy artykuł jest zaś jedynie pewnym zarysowaniem omawianej kwestii i może stanowić punkt wyjścia do dalszego dyskursu dotyczącego katolickiego rynku radiowego w Polsce. ■

⁵¹ G. Łęcicki, *Media Katolickie w III Rzeczypospolitej (1989-2009)*, „Kultura – Media – Teologia”, 2010 nr 2, s. 121-122.

BIBLIOGRAFIA:

- Będzie jedna rozgłosnia* z 21 grudnia 2013 roku, <http://gosc.pl/doc/1821644.Bedzie-jedna-rozglosnia> (dostęp 31.01.2014 r.).
- Braun J., *Potęga czwartej władzy. Media, rynek, społeczeństwo*, Warszawa 2005.
- Czy Radio Plus jest katolickie?* z 24.05.2005 r., <http://www.fidelitas.pl/719.html> (dostęp 25.01.2014 r.).
- Duże zmiany na rynku radiowym w Lublinie* z 31.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/duze-zmiany-na-rynku-radiowym-w-lublinie> (dostęp 31.01.2014 r.).
- Forum Niezależnych Rozgłosni Katolickich - radiokatolickie.pl* (brak daty opubl.), <http://radiokatolickie.pl/> (dostęp 28.01.2014 r.).
- Katolickie rozgłosnie powinny być niezależne* z 10.08.2013 r., <http://ekai.pl/wydarzenia/komentarze/x69553/katolickie-rozglosnie-powinny-byc-niezalezne/> (dostęp 31.01.2014 r.).
- Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, *Informacja o podstawowych problemach radiofonii i telewizji w 2011 roku*, Warszawa, 03.2012 r., <http://www.krrit.gov.pl/krrit/sprawozdania/2012/> (dostęp 27.01.2014).
- Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, *Informacja o podstawowych problemach radiofonii i telewizji w 2012 roku*, Warszawa, 03.2013 r., <http://www.krrit.gov.pl/krrit/sprawozdania/2013/> (dostęp 27.01.2014).
- Lakomy M., *Rynek Radiowy w Polsce*, Kraków 2012.
- Łęcicki G., *Media Katolickie w III Rzeczypospolitej (1989-2009)*, „Kultura - Media - Teologia”, 2010 nr 2.
- Nowe - stare Radio Józef* (brak daty opubl.), <http://www.niedziela.pl/artykul/53852/nd/Nowe--stare-Radio-Jozef> (dostęp 31.01.2014 r.).
- Poznań: spotkanie dyrektorów niezależnych rozgłosni katolickich* z 25.09.2013 r., http://pl.radiovaticana.va/news/2013/09/25/pozna%C5%84:_spotkanie_dyrektor%C3%B3w_niezale%C5%BCnych_rozg%C5%82o%C5%9Bni_katolickich/pol-731727 (dostęp 28.01.2014 r.).
- Radio Maryja rozgłosnią polskich inteligentów? 25 % słuchaczy toruńskiej rozgłosni ma wykształcenie wyższe* z 3.12.2011 r., <http://wpolityce.pl/wydarzenia/19162-radio-maryja-rozglosnia-polskich-inteligentow-25-sluchaczy-toruńskiej-rozglosni-ma-wykształcenie-wyższe> (dostęp 25.01.2014 r.).
- Radio o. Rydzka i jego inteligency słuchacze* z 2.12.2011 r., <http://www.rp.pl/artykul/763785.html> (dostęp 25.01.2014 r.).
- Radio Plus* (brak daty publ.), http://pl.wikipedia.org/wiki/Radio_Plus (dostęp 25.01.2014 r.).
- Radio Plus Łódź mocno do góry, tracą RMF FM i Radio ZET* z 18.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/radio-plus-lodz-mocno-do-gory-traca-rmf-fm-i-radio-zet> (dostęp 31.01.2014 r.).

- Radio Plus Opole wychodzi z sieci Plusa* z 15.11.2013 r.,
<http://ekai.pl/diecezje/opolska/x72599/radio-plus-opole-wychodzi-z-sieci-plusa/> (dostęp 25.01.2014 r.).
- Radio Plus Warszawa podbija województwo mazowieckie, ostro w dół RMF FM* z 30.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/radio-plus-warszawa-podbija-wojewodztwo-mazowieckie-ostro-w-dol-rmf-fm> (dostęp 27.01.2014 r.).
- Radio ZET liderem rynku radiowego w Warszawie, RMF FM mocno w dół* z 12.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/radio-zet-liderek-rynku-radiowego-w-warszawie-rmf-fm-mocno-w-dol> (dostęp 29.01.2014 r.).
- Radio ZET wyprzedziło Jedynkę w województwie łódzkim, RMF FM liderem* z 24.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/radio-zet-wyprzedzilo-jedynke-w-wojewodztwie-lodzki-rmf-fm-liderem> (dostęp 27.01.2014 r., 31.01.2014 r.).
- Radio ZET wyprzedziło Jedynkę, RMF FM liderem w województwie wielkopolskim* z 3.01.2014 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/radio-zet-wyprzedzilo-jedynke-rmf-fm-liderem-w-wojewodztwie-wielkopolskim> (dostęp 27.01.2014 r.).
- RMF FM dominuje w województwie małopolskim, Radio Maryja w czołówce* z 27.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rmf-fm-dominuje-w-wojewodztwie-malopolskim-radio-maryja-w-czolowce> (dostęp 31.01.2014 r.).
- RMF FM liderem w województwie dolnośląskim, ostro w dół Eska* z 23.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rmf-fm-liderem-w-wojewodztwie-dolnoslaskim-ostro-w-dol-eska> (dostęp 27.01.2014 r.).
- RMF FM traci w województwie pomorskim, Plus Gdańsk na podium* z 2.01.2014 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rmf-fm-traci-w-wojewodztwie-pomorskim-plus-gdansk-na-podium> (dostęp 27.01.2014 r.).
- RMF FM wyprzedziło Radio ZET w województwie podlaskim, Trójka do góry* z 31.12.2013 roku., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rmf-fm-wyprzedzilo-radio-zet-w-wojewodztwie-podlaskim-trojka-do-gory> (dostęp 31.01.2014 r.).
- RMF FM z największym spadkiem, ostro w dół też Radio Maryja i Jedynka* z 11.12.2013 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rmf-fm-z-najwiekszym-spadkiem-ostro-w-dol-tez-radio-maryja-i-jedynka> (dostęp 27.01.2014 r.).
- Rzeszów należy do Radia ZET, spory wzrost Radia Rzeszów* z 7.01.2014 r., <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rzeszow-nalezy-do-radia-zet-spory-wzrost-radia-rzeszow> (dostęp 31.01.2014 r.).

- Stopka A., *Kościelna pobudka w rytmie disco* z 10.04.2013 r., <http://www.deon.pl/religia/kosciol-i-swiat/komentarze/art,1116,koscielna-pobudka-w-rytmie-disco.html> (dostęp 28.01.2014 r.).
- Trzy radia uciekają z sieci Plus* z 6.11.2013 r., <http://gosc.pl/doc/1768661.Trzy-radia-uciekaja-z-sieci-Plus> (dostęp 25.01.2014 r.).
- VOX FM i Radio Plus zamieniły się formatami i zespołami* z 3 grudnia 2013 roku, <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/vox-fm-i-radio-plus-zamienily-sie-formatami-i-zespolami> (dostęp 27.01.2014 r.).
- W Poznaniu spotkali się Dyrektorzy katolickich rozgłośni* z 25.09.2013 r., <http://podlasie24.pl/wiadomosci/z-kraju/w-poznaniu-spotkali-sie-dyrektorzy-katolickich-rozglosni-fcec.html> (dostęp 28.01.2014 r.).
- W Poznaniu zakończyło się jesienne spotkanie Dyrektorów Niezależnych Rozgłośni Katolickich* z 26.09.2013 r., <http://radiowarszawa.com.pl/2013/09/zakonczylo-sie-jesienne-spotkanie-dyrektorow-niezaleznych-rozglosni-katolickich/> (dostęp 25.01.2014 r.).
- Warszawa: niezależne rozgłoszenie katolickie jednym głosem* z 7.08.2013 r., <http://www.opoka.org.pl/aktualnosc/news.php?s=opoka&id=48840> (dostęp 28.01.2014 r.).
- <http://www.radioplus.pl> (brak daty opubl.), (dostęp 28.01.2014 r.).
- <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/rmf-fm-traci-w-województwie-pomorskim-plus-gdansk-na-podium> (dostęp 27.01.2014 r.).

O AUTORCE:

mgr Anna Gawrońska-Piotrowska – dziennikarz radiowy z ponad siedmioletnim doświadczeniem. Absolwentka Instytutu Wiedzy o Kulturze na Wydziale Teologicznym UKSW (specjalizacja: zarządzanie w kulturze, dyplom z wyróżnieniem). Pracowała w Radiu Józef (obecnie Plus Warszawa), Radiu Warszawa, od kilku lat związana z Polskim Radiem (Studio Reportażu i Dokumentu Polskiego Radia, obecnie Redakcja Programów Katolickich Polskiego Radia). Laureatka międzynarodowych i ogólnopolskich konkursów z dziedziny dziennikarstwa radiowego, m.in. I Nagroda na Międzynarodowym Katolickim Festiwalu Filmów i Multimediiów Niepokalanów 2011. Posiada również bogate doświadczenie w promocji i marketingu, zdobyte m.in. w Departamencie Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego oraz podczas pracy jako koordynator ds. projektów regionalnych w Radiu Warszawa. Zajmowała się budowaniem marki i kreowaniem wizerunku radia w mediach społecznościowych oraz poprzez inne aktywne działania promocyjne. W Instytucie Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa UKSW prowadzi zajęcia z podstaw dziennikarstwa radiowego, warsztatu reportera i prezentera radiowego, reportażu artystycznego i dokumentu radiowego, form dokumentalnych w radiu, PR-u i marketingu w instytucjach kultury, pozarządowych i samorządach lokalnych.